

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Олександр Бутнік-Сіверський,
головний науковий співробітник відділу промислової
власності та комерціалізації об'єктів інтелектуальної
власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України, доктор економічних наук, професор,
академік АН України та академік УАН
ORCID ID: 0000-0003-2492-231X

У статті розглядається теорія та методологія побудови і функціонування системи національної безпеки на принципах майнових прав інтелектуальної власності, яка перебуває в полі постійних наукових дискусій, оскільки не сформовано цілісний науковий підхід до розв'язання вказаної проблеми. Загальним принципом формування методології нової парадигми розвитку теорії національної інтелектуальної безпеки є розгляд складової національної безпеки у сфері державної безпеки України, яка має взаємозв'язки з окремими видами національної безпеки, що є її елементами, та зі сферою національної системи інтелектуальної власності, що спирається на національне законодавство, державні та судові органи.

У статті обґрунтовано методологію нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки за п'ятьма відповідними ознаками: до першої ознаки віднесено єдність із засобами досягнення парадигми на основі інноваційного розвитку, урахування становлення та розвитку інтелектуальної безпеки як особливої складової державної безпеки України, ефективність її здійснення та очікувані позитивні результати; до другої — єдність із засобами досягнення парадигми з методологією наукового пошуку, розкриттям внутрішньої природи інтелектуального капіталу крізь призму системно-структурного та аксіологічного підходів, що вибирає методологію досліджень; до третьої — створення єдиного правового поля із засобами досягнення парадигми в комплексі, у якому об'єднується державна безпека України, національні інтереси та національна безпека у взаємозв'язку з її цілісними елементами; до четвертої — різновекторність впливів, напрямів прояву та результативності за цільовим призначенням, коли інноваційно-інтелектуальна сфера діяльності органічно поєднується з елементами національної безпеки та національною системою інтелектуальної власності за принципом дифузії інновацій та є інтелектуальним каталізатором з урахуванням особливостей стратегії та впровадження майнових прав інтелектуальної власності дієздатності системи національної безпеки та її елементів на відповідному етапі розвитку; до п'ятої — становлення та реалізацію стратегії національної безпеки у взаємозв'язку з її цілісними елементами як складного і багатоетапного процесу, що поєднує формування стратегії підтримки економічної, науково-технологічної та інвестиційної безпеки держави і управління забезпечення майнових прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: методологія побудови та функціонування, парадигми розвитку інтелектуальної безпеки, ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки, державна інноваційна політика

Постановка проблеми. Теорія та методологія побудови і функціонування системи національної безпеки на принципах майнових прав інтелектуальної власності ще перебуває на стадії становлення та пошуку. Проблема національної безпеки належать до найважливіших, найскладніших багатоаспектних та інтегральних явищ суспільного і політичного життя, особливо нині, коли Україна бореться з військовою агресією РФ за свободу, незалежність та демократичний устрій.

Низка проблемних питань з методології національної безпеки на принципах майнових прав інтелектуальної власності ще розглядається фрагментарно, зводячи до класичних юридичних проблем, до правової охорони та захисту майнових прав інтелектуальної власності, при цьому ряд проблемних питань перебуває в полі постійних наукових дискусій, оскільки ще не сформований цілісний науковий підхід до розв'язання вказаної проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених проблемі. Актуальність проблемних питань з методології національної безпеки на принципах майнових прав інтелектуальної власності зумовлює доцільність формування науково обґрунтованого теоретико-методичного підходу. На цьому напрямі заслуговують уваги наукові погляди низки науковців, до яких належать Г. Лозова та Б. Шорубалко [1, 103], які інтелектуальну безпеку пропонують визначити як стан соціально-економічної системи, за якого забезпечується захист та ефективне використання, капіталізація інтелектуального капіталу суспільства; О. Марченко [2, 278], який інтелектуальну безпеку розглядає як захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, захищеність їх продукування, обміну, використання на макро- та мікроекономічних рівнях; І. Ревак [3, 85], який інтелектуальну безпеку розглядає як структурно відокремлений елемент економічної безпеки; Л. Перевалова та

М. Окладна [4, 21], які інтелектуальну безпеку розглядають як систему елементів, до якої входять інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, інтелектуальна власність, інформаційний ресурс, захист економічної безпеки тощо.

З нашого погляду, *формування методології побудови та функціонування національної безпеки з позицій прав інтелектуальної власності повинно спиратися на сферу інтелектуальної безпеки, що розглядається як складова національної безпеки у сфері державної безпеки України, яка має взаємозв'язки з окремими видами національної безпеки, що є її елементами, та зі сферою національної системи інтелектуальної власності, яка спирається на національне законодавство, державні та судові органи.*

Такий підхід концептуально відмінний від розгляду лише теорії інтелектуальної безпеки, що свідчить про її багатовекторність.

Метою статті є обґрунтування методології нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки за відповідними ознаками, що сприятиме цільовій спрямованості — удосконаленості державної інноваційної політики та державної безпеки України, під впливом яких формується інтелектуальна безпека з урахуванням національних інтересів зростання інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На загальному рівні методологія розглядає вчення про метод діяльності як такий, що включає принципи, методи діяльності та знання, що відображає їх. З огляду на предмет дослідження доцільним є розгляд методології розвитку теорії інтелектуальної безпеки як цілісної системи, яка має взаємозв'язки з окремими видами національної безпеки та її елементами, поєднаними зі сферою національної системи інтелектуальної власності.

Методологічні засади розвитку теорії інтелектуальної безпеки як складової теорії національної безпеки розгля-

даються за класичним визначенням завдання **першої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки**, до якої відносимо єдність із засобами досягнення парадигми на основі інноваційного розвитку, урахування становлення та розвиток інтелектуальної безпеки як особливої складової державної безпеки України, ефективність її здійснення та очікувані позитивні результати. У ній поєднуються цілісні складові за цільовою спрямованістю — розвиток державної інноваційної політики та державної безпеки України, під впливом яких формується інтелектуальна безпека з урахуванням національних інтересів зростання та національної безпеки за відповідними напрямками з позиції інтелектуальної власності.

Як зазначає В. Небрат, парадигма інноваційного розвитку спирається на знаннєву економіку, основний ресурс якої — необмежений. Однак знаннєва економіка оприявнює та реалізує свій потенціал і переваги лише за умови постійної генерації знань. Тому важливо змінити традиційні уявлення про ресурси розвитку (земля, праця, капітал; енергоносії, інвестиції, технології), включивши те, що розглядається як його результат до рушіїв, чинників, ресурсів. Ідеться вже про парадигму інтелектуальної сталої економіки [5, 78].

Як далі вказує В. Небрат, нова парадигма політики відновлення полягає насамперед у зміні моделі взаємодії держави та бізнесу, ключових факторів економічного зростання, структури економіки, умов, спрямування і масштабів зовнішньоекономічної діяльності. Розроблення та проведення політики відновлення економіки, держави і суспільства передбачає здійснення технологічної, інституційної та соціальної модернізації [5, 78].

До **другої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки** відносимо єдність із засобами досягнення парадигми з методологією наукового пошуку, розкриттям внутрішньої природи інтелектуального капіта-

лу крізь призму системно-структурного та аксіологічного підходів, що вибирає методологію досліджень, яка полягає у вивченні об'єкта як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними, і сукупність теоретичних ідей, у яких лежить орієнтація на систему соціально-гуманітарних цінностей, ядром якої є розуміння та утвердження цінності людського життя, вільної творчої діяльності та гуманного спілкування.

З методологічної точки зору розвиток теорії інтелектуальної безпеки як об'єкт дослідження та складової теорії національної безпеки, що розглядається єдиною науковою сферою, яка відтворює засади державної безпеки України під впливом державної інноваційної політики. У такій науковій сфері єдині методологічні інструменти дослідження та правові регулятори законодавчого впливу.

На загальному рівні, державна політика у сфері безпеки, як зазначає Д. Тихомиров, у її поєднанні динамізму та статичності, мінливості, структурованості, багатоплановості зумовлюють і відповідну структуру методології її дослідження, що складається з таких частин: домінуючого світогляду, типу наукового мислення, філософських засад, наукових парадигм, методологічних підходів та наукових методів [6, 231].

Водночас державна інноваційна політика, як зазначає науковець Л. Лебедева, є системою заходів органів держави, мета якої — створення умов для найкращого розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, підвищення конкурентоспроможності національної наукоємної продукції, розроблення й удосконалення нормативно-правової бази та розвиток інноваційного середовища [7].

За поширеним поглядом, під інноваційною політикою розуміють комплекс принципів та взаємопідтримуючих економічних, правових, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання та контролю процесів інновацій-

ної діяльності в науково-технічній та виробничій сферах [8].

З іншого погляду, державна інноваційна політика — це сукупність певних напрямів, форм і методів діяльності держави, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного забезпечення підтримки і розвитку інноваційної діяльності та на формування мотиваційних факторів активізації інноваційних процесів [9].

Законодавцем у п. 1 статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» [10] визначено, що *«головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції»*.

Пріоритетними напрямами тут є тематичні сфери науки і техніки, які мають першочергове значення для досягнення перспективних і поточних цілей соціально-економічного розвитку. Вони формуються під впливом національно-економічних, політичних, екологічних та інших чинників. Залежно від масштабу виділяють глобальні (загальносвітові), міжнародні (система країн) і національні (окремі країни) пріоритети розвитку науки й техніки.

Пріоритетні напрями деталізуються в переліку критичних технологій, які мають міжгалузевий характер, при цьому враховується їх вплив на конкурентоспроможність продукції, якість життя, поліпшення екологічної ситуації [8].

Законодавцем у п. 2 статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» [10] зазначено, що основними принципами державної інноваційної політики є:

- 1) орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;

- 2) визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- 3) формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- 4) створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- 5) забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- 6) ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва в науково-виробничій сфері;
- 7) здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- 8) фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової та митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- 9) сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- 10) інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- 11) підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Правові норми, що регулюють сферу інноваційної діяльності, спираючись на розвиток наукової та технічної діяльності, яка є фундаментом появи нових та передових наукових досягнень та сучасних технологій, містяться в багатьох вітчизняних нормативних актах, до яких належать, зокрема, закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [11], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [12], «Про науково-технічну інформацію» [13], «Про інноваційну діяльність» [10], «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» [14], «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних пар-

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

ків» та інших законів України» [15], «Про державні цільові програми» [16], «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» [17].

Вказані нормативні акти сприяють не лише розвитку цільової **державної інноваційної політики**, що пов'язана з системою державної безпеки України, якою відповідно пп. 4 п. 1 статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» [18] є *«захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру»*. Водночас державна безпека України пов'язана з системою національної безпеки України, якою відповідно пп. 9 п. 1 статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» є *«захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз»* та з національними інтересами України, якими відповідно пп. 10 п. 1 статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» є *«життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян»*. Зазначимо, що за окремими ключовими поняттями термінів у більшій частині співпадають, кореспондуючись між собою.

Важливо акцентувати увагу на тому, що в Законі України «Про національну безпеку України» законодавець не виділив термін «інтелектуальна безпека», що формально не передбачає зв'язку інтелектуальної безпеки зі статтями вказаного закону. Це прослідковується у змісті преамбули до нього, у якій вказано, що закон *«визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної полі-*

тики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз». Водночас за змістом термінів у цьому законі окремі його статті кореспондують з державною політикою, що враховує державну інноваційну політику, без якої, наприклад, ефективність оборонно-промислового комплексу стосовно задоволення потреби сектору безпеки і оборони в озброєнні, військовій та спеціальній техніці не є реальною. У цій правовій конструкції, на наш погляд, виникає потреба в поєднанні впливу державної інноваційної політики на спрямованість державної безпеки України, яка кореспондує з національними інтересами України та національною безпекою України при подальшому вдосконаленні вказаного закону або в ході розроблення нового.

У полі формування системи національної безпеки України, як зазначає В. Ліпкан [19], перебуває питання визначення системи та процесу забезпечення національної безпеки, підвищення ефективності її функціонування та організації управління як особливого виду діяльності державних і недержавних суб'єктів. Зміст цієї діяльності вміщує: визначення цілей, завдань і функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки; розроблення і вдосконалення їх організаційної, функціональної, інформаційної та психологічної структури; забезпечення матеріальними, інформаційними та іншими ресурсами; підготовку та реалізацію управлінських рішень; забезпечення координації та взаємодії державних і недержавних суб'єктів забезпечення національної безпеки (синергетичний підхід); регулювання їх організації та функціонування з урахуванням геополітичної обстановки та відхилень від намічених цілей; створення ефективної системи обліку та контролю тощо [19]. Окрім управлінського підходу, як вказує В. Ліпкан, доцільно в такому разі застосувати системний підхід. Він є корисним через низку обставин, адже дає можливість, по-перше, чітко окреслити мету функціонування цієї си-

стеми, а отже, і той кінцевий результат, задля якого власне створювалася ця система (вихід); по-друге, визначити початкові дані (параметри входу); визначити механізм управління загрозами та небезпеками відповідно до закладених параметрів і умов функціонування (параметри процесу), до яких віднесено державний суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність державного кордону, недопущення втручання у внутрішні справи України тощо.

Акцентуємо увагу на тому, що В. Ліпкан з методологічної позиції формування системи національної безпеки України розглядає на рівні *синергетичного, управлінського та системного підходів*, з чим можна погодитися, проте, на нашу думку, за змістом формування системи все ж це узагальнення відірване від державної безпеки України та її національних інтересів. Науковець не намагається розглянути їх окремо, оскільки вони не ідентичні в Законі України «Про національну безпеку України» та мають різне змістове трактування.

На наш погляд, **до третьої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки** варто віднести створення *єдиного правового поля із засобами досягнення парадигми в комплексі, у якому об'єднується державна безпека України, національні інтереси та національна безпека у взаємозв'язку з її цілісними елементами*, якими є економічна безпека, воєнна безпека, енергетична безпека, фінансово-грошова безпека, інформаційна безпека, науково-інтелектуальна безпека, екологічна безпека та фармацевтична безпека, діяльність яких спрямована на отримання синергетичного ефекту.

На наш погляд, формування, розвиток та ефективність системи національних інтересів України та національної безпеки України, які перебувають на етапі свого становлення та залишаються предметом науково-практичних дискусій, потребує наукового дослідження також з позиції поглиблено змістовного її доповнення в розрізі майнових прав

інтелектуальної власності, що безпосередньо пов'язане з *інноваційно-інтелектуальною сферою діяльності, якою, на нашу думку, є створення, упровадження, комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності, науково-технічних і технологічних розробок та ефективне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в умовах розвиненої інноваційної інфраструктури, яка сприяє ефективній науково-технічній діяльності суб'єктів господарювання в інтересах суспільства, посиленню конкурентоспроможності продукції, збереженню та подальшому розвитку науково-технічного потенціалу країни*.

Основними елементами забезпечення активізації інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності є формування інноваційної інфраструктури, яка визначає темпи розвитку економіки країни та зростання добробуту населення.

Зазначимо, що до складових *інноваційної інфраструктури* відносять: фінансово-кредитні установи; зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси); технопарки (технологічні парки, агропарки, інноваційні парки); інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві); інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу); консалтингові (надання консультацій) фірми, компанії, промислово-фінансові групи, кластери тощо. За інформацією Департаменту технічного регулювання та інноваційної політики Міністерства економіки України на сьогодні в країні створені та функціонують індустриальні парки, станом на 10 березня 2021 року до Реєстру індустриальних (промислових) парків включено **47** індустриальних парків, у 23 з них визначено керуючі компанії, а у 8 є учасники. В Україні також функціонують індустриальні парки, які не включені до Реєстру індустриальних парків; **16** технопарків; **24** центри інновацій та технологічного трансферу; **22** інноваційних центри; **38** центрів комерціалізації; **24** інновацій-

них бізнес-інкубатори, один інвестиційно-технологічний кластер; понад 30 кластерів; одне інноваційно-виробниче об'єднання; інші стартап-школи (суб'єкти господарювання, які надають теоретичні знання та практичні навички у сфері створення та діяльності стартапів); інкубаційні програми (програми для новостворених підприємств, спрямовані на розвиток стартапу); центри інтелектуальної власності (суб'єкти господарювання, що забезпечують реалізацію освітньо-професійних, освітньо-наукових та наукових програм, а також підвищення кваліфікації працівників у сфері інтелектуальної власності); венчурні та інвестиційні фонди; центри науково-технічної та економічної діяльності тощо [20].

Інноваційна інфраструктура розглядається як сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій, систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень. Інфраструктура інноваційної діяльності — це сукупність суб'єктів інноваційної діяльності, що забезпечують умови, необхідні для провадження інноваційної діяльності та функціонування інноваційних процесів.

Зауважимо, що національні інтереси України та система національної безпеки України охоплюють різні сфери спрямування, не всі з яких включають інноваційно-інтелектуальну сферу діяльності. Тому з метою віднесення до інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності обмежимося категоріями «національна безпека» та «національні інтереси» без слова Україна. Тобто державна безпека України з огляду на її складові інтелектуальної безпеки нами розглядається з використанням національних інтересів та національної безпеки у взаємозв'язку з її цілісними елементами.

До *четвертої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки* відносимо її різноманітність впливів, напрямів прояву та результативності за цільовим призна-

ченням, коли інноваційно-інтелектуальна сфера діяльності органічно поєднується з елементами національної безпеки та національною системою інтелектуальної власності за принципом *дифузії інновацій та є інтелектуальним каталізатором з урахуванням особливостей стратегії та впровадження майнових прав інтелектуальної власності, збільшуючи швидкість інтелектуальної реакції внаслідок зміни інтелектуальної енергії активації, які характеризують якісну ознаку інноваційності національної безпеки, як результат поширення, розтікання, взаємодії процесу системного і цілеспрямованого динамічного оновлення дієздатності системи національної безпеки та її елементів на відповідному етапі розвитку*. Інтелектуальна енергія активації має прояв у збільшенні швидкості інтелектуальної реакції, яка прискорюється за результатами ефективного впровадження майнових прав інтелектуальної власності у відповідному елементі національної безпеки.

Побудова системи інтелектуальної безпеки як складової національної безпеки у взаємозв'язку з її цілісними елементами враховує загальні принципи:

- 1) процес забезпечення інтелектуальної безпеки як складової національної безпеки має просторові та часові обмеження;
- 2) складові системи інтелектуальної безпеки повинні враховувати вхідні дані, за якими здійснюється моніторинг взаємодії з навколишнім середовищем, прямий і зворотний зв'язок, що дає змогу врахувати вплив як один на одного, так і на всю систему шляхом побудови системи різних індикаторів стану, зокрема науково-технологічної та інноваційної безпеки України;
- 3) зв'язок інтелектуальної безпеки між елементами національної системи інтелектуальної власності, елементами національної безпеки та зовнішнім середовищем;

- 4) наявність суб'єктів управління системи інтелектуальної безпеки та національної безпеки, зокрема в забезпеченні майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) існування комплексу методів управління системою інтелектуальної безпеки та системою національної безпеки в інтересах захисту майнових прав інтелектуальної власності;
- 6) наявність засобів управління.

До *п'ятої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки* відносимо становлення та реалізацію стратегії національної безпеки у взаємозв'язку з її цілісними елементами як складний і багатоетапний процес, що поєднує формування стратегії підтримки економічної, науково-технологічної та інвестиційної безпеки держави й управління забезпечення майнових прав інтелектуальної власності з метою її якнайповнішої та успішної реалізації в контексті місії держави та організацій в умовах невизначеності та мінливого зовнішнього середовища. Стратегія національної безпеки та її елементів вбирає в себе та спирається на процес стратегічного управління економічною, науково-технологічною та інвестиційною безпекою з урахуванням створення і впровадження в господарський обіг об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ), а саме:

- 1) здійснення стратегічного аналізу, що передбачає виявлення існуючих і прогнозування потенційних загроз економічній, науково-технологічній та інвестиційній безпеці;
- 2) організацію стратегічного планування, що передбачає вивчення і розроблення системи заходів, спрямованих на уникнення або ліквідацію впливу загроз та кризових явищ, а також аналіз результативності обраних заходів;
- 3) ресурсне забезпечення, що передбачає пошук і залучення необхідних економічних, фінансових та інтелектуальних ресурсів для втілення запланованих заходів;

- 4) бюджетування, що передбачає технологію планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, а також отриманих результатів;
- 5) контролінг ефективності, що передбачає моніторинг фінансово-економічної діяльності та систематичне надання керівництву інформації, необхідної для прийняття своєчасних тактичних і стратегічних управлінських рішень;
- 6) оперативне управління, що передбачає провадження визначеної політики економічної, науково-технологічної та інвестиційної безпеки;
- 7) управління ризиками, що передбачає використання сукупності інструментів, методів, форм та засобів взаємодії суб'єктів управління ризиками з метою розроблення та реалізації управлінських рішень, спрямованих на попередження настання ризиків від інвестиційно-інноваційної діяльності, комерціалізації ОПВ, зменшення і подолання наслідків їхнього впливу.

Висновки. Підсумовуючи методологічні засади нової парадигми розвитку теорії національної інтелектуальної безпеки, зазначимо:

- до першої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки відносимо єдність із засобами досягнення парадигми на основі інноваційного розвитку, урахування становлення та розвитку інтелектуальної безпеки як особливої складової державної безпеки України, ефективності її здійснення та очікувані позитивні результати;
- до другої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки відносимо єдність із засобами досягнення парадигми з методологією наукового пошуку, розкриттям внутрішньої природи інтелектуального капіталу крізь призму системно-структурного та аксіологічного підходів, що вбирає методологію досліджень;

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

- до третьої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки відносимо створення єдиного правового поля із засобами досягнення парадигми в комплексі, у якому об'єднується державна безпека України, національні інтереси та національна безпека у взаємозв'язку з її цілісними елементами;
- до четвертої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки відносимо її різновекторність впливів, напрямів прояву та результативності за цільовим призначенням, коли інноваційно-інтелектуальна сфера діяльності органічно поєднується з елементами національної безпеки та національною системою інтелектуальної власності за принципом дифузії інновацій та є інтелектуальним каталізатором з урахуванням особливостей стратегії та впровадження майнових прав інтелектуальної власності дієздатності системи національної безпеки та її елементів на відповідному етапі розвитку;
- до п'ятої ознаки нової парадигми розвитку теорії інтелектуальної безпеки відносимо становлення та реалізацію стратегії національної безпеки у взаємозв'язку з її цілісними елементами як складний і багатоступінний процес, що поєднує формування стратегії підтримки економічної, науково-технологічної та інвестиційної безпеки держави й управління забезпечення майнових прав інтелектуальної власності;
- інноваційно-інтелектуальною сферою діяльності є створення, впровадження, комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності, науково-технічних і технологічних розробок та ефективне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в умовах розвиненої інноваційної інфраструктури, яка сприяє ефективній науково-технічній діяльності суб'єктів господарювання в інтересах суспільства, посилення конкурентоспроможності продукції, збереження та подальшого розвитку науково-технічного потенціалу країни. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Лозова Г. М., Шорубалко Б. В. Інтелектуальна безпека держави в системі конкурентоспроможності національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 20. Частина 2. С. 102–106.
2. Марченко О. С. Інтелектуальна безпека у вимірі економіки знань. *Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2012. № 1 (8). С. 278–279.
3. Ревак І. О. Інтелектуальна безпека України: сутність та загрози. *Концептуальні засади економічного і правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса – Черкаси, 29–30 квітня 2015 р. Одеса : ОДУВС, 2015. С. 84–89.*
4. Перевалова Л. В., Окладна М. Г. Проблеми захисту інтелектуальної власності в системі економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2016. № 13 (1185). С. 20–23.
5. Небрат В. В. Нова парадигма економічного розвитку України. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст. : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 505 с.*

URL: <https://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/science/conferences/2015/Paradigm/materials2015.pdf#page=77>.

6. Тихомиров Денис. Наукові методологічні підходи під час дослідження державної політики у сфері безпеки. Підприємство, господарство і право. 2020. № 3. С. 230–234. UNR: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/40.pdf>.
7. Лебедева Л. В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування. Електронний журнал «Ефективна економіка». № 1. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>.
8. Державна інноваційна політика. URL: <https://library.if.ua/book/4/483.html>.
9. Сутність і напрями державної інноваційної політики. URL: https://pidru4niki.com/19081201/konomika/sutnist_napryami_derzhavnoyi_innovatsiynoyi_politiki.
10. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. Редакція від 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Редакція від 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
12. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11 липня 2001 року № 2623-III. Редакція від 20.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text>.
13. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Редакція від 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
14. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16 липня 1999 року № 991-XIV. Редакція від 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.
15. Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України : Закон України від 12 січня 2006 року № 3333-IV. Редакція від 01.06.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15#Text/>.
16. Про державні цільові програми : Закон України від 18 березня 2004 року № 1621-IV. Редакція від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>.
17. Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій : Закон України від 9 квітня 2004 року № 1676-IV. Прийняття від 09.04.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1676-15#Text>.
18. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Редакція від 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
19. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2009. 576 с. UNR: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8231.html>.
20. Стан розвитку інноваційної інфраструктури. Департамент технічного регулювання та інноваційної політики Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=022cfe7f-2c18-4545-ab69-1a3a39aea3f8&title=StanRozvitkuInnovatsiinoiInfrastrukturi>.

1. Lozova H. M., Shorubalko B. V. Intelektualna bezpeka derzhavy v systemi konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo». 2018. Vyp. 20. Chastyna 2. S. 102–106.

2. Marchenko O. S. *Intelektualna bezpeka u vymiri ekonomiky znan. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia imeni Yaroslava Mudroho»*. 2012. № 1 (8). S. 278–279.
3. Revak I. O. *Intelektualna bezpeka Ukrainy: sutnist ta zahrozy. Kontseptualni zasady ekonomichnoho i pravovoho zabezpechennia bezpeky derzhavy v umovakh yevrointehratsii : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Odesa – Cherkasy, 29–30 kvitnia 2015 r. Odesa : ODUVS, 2015. S. 84–89.*
4. Perevalova L. V., Okladna M. H. *Problemy zakhystu intelektualnoi vlasnosti v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. Visnyk NTU «KhPI»*. 2016. № 13 (1185). S. 20–23.
5. Nebrat V. V. *Nova paradyhma ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. Paradyhmalni zrushennia v ekonomichnii teorii KhKhI st. : Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kyiv : Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 2015. 505 s. URL: <https://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/science/conferences/2015/Paradigm/materials2015.pdf#page=77>.
6. Tykhomyrov Denys. *Naukovi metodolohichni pidkhody pid chas doslidzhennia derzhavnoi polityky u sferi bezpeky. Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. № 3. S. 230–234. UNR: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/40.pdf>.
7. Lebedeva L. V. *Suchasna innovatsiina polityka derzhavy v Ukraini: problemy ta perspektyvy reformuvannia. Elektronnyi zhurnal «Efektyvna ekonomika»*. № 1. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>.
8. *Derzhavna innovatsiina polityka*. URL: <https://library.if.ua/book/4/483.html>.
9. *Sutnist i napriamy derzhavnoi innovatsiinoi polityky*. URL: https://pidru4niki.com/19081201/konomika/sutnist_napryami_derzhavnoyi_innovatsiynoyi_politiki.
10. *Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 4 lypnia 2002 roku № 40-IV. Redaktsiia vid 05.12.2012*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
11. *Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist : Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku № 848-VIII. Redaktsiia vid 12.01.2022*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
12. *Pro priorytetni napriamy rozvytku nauky i tekhniky : Zakon Ukrainy vid 11 lypnia 2001 roku № 2623-III. Redaktsiia vid 20.02.2021*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text>.
13. *Pro naukovo-tekhnichnu informatsiiu : Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku № 848-VIII. Redaktsiia vid 12.01.2022*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
14. *Pro spetsialnyi rezhym investytsiinoi ta innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv : Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 1999 roku № 991-XIV. Redaktsiia vid 05.12.2012*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.
15. *Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro spetsialnyi rezhym innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv» ta inshykh zakoniv Ukrainy» : Zakon Ukrainy vid 12 sichnia 2006 roku № 3333-IV. Redaktsiia vid 01.06.2012*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15#Text>.
16. *Pro derzhavni tsilovi prohramy : Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 roku № 1621-IV. Redaktsiia vid 24.10.2020*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>.
17. *Pro Zahalnodержавnu kompleksnu prohramu rozvytku vysokykh naukoiemnykh tekhnolohii : Zakon Ukrainy vid 9 kvitnia 2004 roku № 1676-IV. Pryiniattia vid 09.04.2004*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1676-15#Text>.
18. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII. Redaktsiia vid 24.11.2021*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

19. Lipkan V. A. *Natsionalna bezpeka Ukrainy : navchalnyi posibnyk*. Kyiv : KNT, 2009. 576 s. UNR: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8231.html>.
20. *Stan rozvytku innovatsiinoi infrastruktury*. Departament tekhnichnoho rehulivannia ta innovatsiinoi polityky Ministerstva ekonomiky Ukrainy. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=022cfe7f-2c18-4545-ab69-1a3a39aea3f8&title=StanRozvitkuInnovatsiinoiInfrastrukturi>.

Надійшла до редакції 22.07.2022 року

Butnik-Siverskyi O. Methodological principles of the new paradigm of the development of the theory of national intellectual security. The article examines the theory and methodology of the construction and functioning of the national security system based on the principles of property rights of intellectual property, which are in the field of constant scientific discussions, since a holistic scientific approach to the solution of the specified problem has not been formed.

The article substantiates the methodology of the new paradigm for the development of the theory of intellectual security according to five relevant features: the first feature refers to the unity with the means of achieving the paradigm based on innovative development, taking into account the formation and development of intellectual security as a special component of the state security of Ukraine, the effectiveness of its implementation and the expected positive consequences; to the second — unity with the means of achieving the paradigm with the methodology of scientific research, the disclosure of the inner nature of intellectual capital through the prism of systemic-structural and axiological approaches, which absorbs the methodology of research; to the third — the creation of a single legal field with the means of achieving a paradigm in a complex that unites the state security of Ukraine, national interests and national security in relation to its integral elements; to the fourth — diversity of influences, directions of manifestation and effectiveness according to the target purpose, when the innovative-intellectual sphere of activity organically penetrates and combines with the elements of national security and the national system of intellectual property according to the principle of diffusion of innovations and acts as an intellectual catalyst taking into account the peculiarities of the strategy and the implementation of intellectual property rights ownership of the effectiveness of the national security system and its elements at the appropriate stage of development; to the fifth — the formation and implementation of the national security strategy in relation to its integral elements as a complex and multi-stage process that combines the formation of a strategy to support the economic, scientific-technological and investment security of the state and the management of intellectual property rights.

Keywords: methodology of construction and operation, paradigms of development of intellectual security, signs of a new paradigm of development of the theory of intellectual security, state innovation policy